DOMSTOLENS DOM
av den 20 januari 1981*

I de förenade målen 55/80 och 57/80

har Bundesgerichtshof till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Musik-Vertrieb membran GmbH, Hamburg (mål 55/80),

K-tel International, Frankfurt (mål 57/80),

och

GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (upphovsrättsorganisation), Berlin.

Begäran avser tolkningen av artikel 30 och följande i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden J. Mertens de Wilmars, avdelningsordförandena P. Pescatore, Mackenzie Stuart och T. Koopmans samt domarna A. O'Keeffe, G. Bosco och A. Touffait,

generaladvokat: J.-P. Warner,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

* Rättegångsspråk: tyska.

dom

DOMSKÄL

1 Genom två beslut av den 19 december 1979, som inkom till domstolen den 13 februari 1980, har Bundesgerichtshof enligt artikel 177 i EEG-fördraget ställt en i båda fallen likalydande fråga om tolkningen av artikel 30 och följande i fördraget.

2 Denna fråga har uppkommit under två tvister mellan GEMA, en tysk upphovsrättsorganisation, och två företag som till Förbundsrepubliken Tyskland har importerat ljudinspelningar av skyddade musikaliska verk. I mål 55/80 handlade det om grammofonskivor och kassettband från olika länder, däribland medlemsstater i gemenskapen, och i mål 57/80 rörde importen ett parti om 100 000 grammofonskivor från Förenade kungariket. Det är obestritt att de ljudinspelningar som kom från andra medlemsstater hade tillverkats och saluförts i dessa medlemsstater med samtycke av innehavaren av upphovsrätten till de berörda musikaliska verken, men att nödvändiga licenser hade beviljats och motsvarande ersättning hade beräknats endast på grundval av spridningen i tillverkningslandet.

3 GEMA har gjort gällande att importen av ljudinspelningarna till tyskt territorium utgör ett intrång i den upphovsrätt som denna organisation ansvarar för att skydda för rättsinnehavarnas räkning. Organisationen anser sig därför ha rätt att kräva att licensavgifter skall tas ut när dessa varor förs ut på marknaden inom tyskt territorium, med avdrag för de lägre licensavgifter som redan har erlagts för saluföringen i den medlemsstat där varorna tillverkades.

4 Bundesgerichtshof har slagit fast att enligt tysk lagstiftning hindrar inte den omständigheten att de berörda upphovsmännen har givit sitt samtycke till att deras musikaliska verk mångfaldigas i en annan av gemenskapens medlemsstater och förs ut på marknaden inom den medlemsstatens territorium mot en licensavgift – beräknad i förhållande till antalet sålda exemplar och det slutliga försäljningspriset i den medlemsstaten – upphovsmännen från att, med stöd av sin ensamrätt att utnyttja verket på den tyska marknaden, vid saluföringen av ljudinspelningar på denna marknad kräva de licensavgifter som normalt tas ut där – beräknade i förhållande till antalet sålda exemplar och det slutliga försäljningspriset på den inhemska marknaden – med avdrag för de licensavgifter som redan har erlagts för saluföringen i den medlemsstat där varorna tillverkades.

5 Den nationella domstolen har emellertid ifrågasatt om ett sådant utövande av upphovsrätten är förenligt med fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor. Det är för att få klarhet på denna punkt som den har fört frågan vidare till EG-domstolen.

6 Det framgår av handlingarna i målet att GEMA i de två tvisterna vid de tyska domstolarna stödde sig på artikel 97 i den tyska upphovsrättslagen (Urheberrechtsgesetz), där de olika former av talan anges som upphovsmannen kan utnyttja vid kränkning av sin rätt och som omfattar talan om intrångets upphörande, om annat förbud och om skadestånd.

7 Under dessa omständigheter går den fråga som ställts av den nationella domstolen ut på följande. Skall artiklarna 30 och 36 i fördraget tolkas så, att de hindrar tillämpningen av en nationell lagstiftning som tillåter att en upphovsrättsorganisation med befogenhet att hävda upphovsrättigheter tillhöriga kompositörer av musikaliska verk, som har spelats in på grammofonskivor eller andra ljudinspelningar i en annan medlemsstat, åberopar dessa rättigheter när ljudinspelningarna i fråga sprids på den inhemska marknaden – efter att av rättsinnehavarna eller med deras samtycke ha förts ut på marknaden i den medlemsstat där de tillverkades – i syfte att kräva ersättning motsvarande de licensavgifter som normalt tas ut för saluföring på den inhemska marknaden, med avdrag för de lägre licensavgifter som redan har betalats i den medlemsstat där varorna tillverkades, enbart för saluföringen på den medlemsstatens marknad?

8 Det bör först och främst understrykas att ljudinspelningar, även om de innehåller skyddade musikaliska verk, är varor som omfattas av den ordning med fri rörlighet för varor som föreskrivs i EEG-fördraget. Härav följer att en nationell lagstiftning vars tillämpning leder till att handeln med ljudinspelningar mellan medlemsstaterna hindras måste betraktas som en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion enligt artikel 30 i fördraget. Detta är fallet om en sådan lagstiftning tillåter att en upphovsrättsorganisation invänder mot spridningen av ljudinspelningar från en annan medlemsstat på grundval av den ensamrätt att utnyttja verket som den utövar för rättsinnehavarens räkning.

9 Enligt artikel 36 i fördraget skall bestämmelserna i artikel 30–34 emellertid inte hindra sådana förbud mot eller restriktioner för import som är berättigade för att skydda industriell och kommersiell äganderätt. Det senare uttrycket inbegriper det skydd som upphovsrätten ger, särskilt i den mån den utnyttjas kommersiellt i form av licenser som kan påverka spridningen i olika medlemsstater av varor som innehåller det skyddade litterära eller konstnärliga verket.

10 Det framgår av domstolens fasta rättspraxis, senast domen av den 22 juni 1976 i målet 119/75 Terrapin Overseas Ltd. (Rec. 1976, s. 1039), att innehavaren av en industriell eller kommersiell rättighet som är skyddad enligt en medlemsstats lagstiftning inte kan åberopa denna lagstiftning för att hindra import av en vara som av innehavaren själv eller med dennes samtycke lagligen har förts ut på marknaden i en annan medlemsstat.

11 I förevarande rättegång vid domstolen har den franska regeringen hävdat att denna rättspraxis inte kan gälla för upphovsrätten, eftersom den bl.a. omfattar upphovsmannens rätt att bli angiven med namn på sitt verk och att invända mot varje förvanskning, beskärning eller annan ändring av detta verk, eller varje annat ingrepp i verket som skulle kunna kränka hans anseende eller egenart. Eftersom upphovsrätten därigenom ger ett utvidgat skydd kan den alltså inte jämställas med andra industriella och kommersiella rättigheter, t.ex. rätten till patent och varumärken.

12 Det är riktigt att upphovsrätten omfattar ideella rättigheter av det slag som den franska regeringen har hänvisat till. Den omfattar emellertid också andra rättigheter, bl.a. rätten att kommersiellt utnyttja att det skyddade verket förs ut på marknaden, särskilt i form av licenser som beviljas mot betalning av ersättning. Det är denna senare ekonomiska aspekt av upphovsrätten som är föremål för den nationella domstolens fråga, och det finns ingen anledning att när det gäller tillämpningen av artikel 36 i fördraget här göra åtskillnad mellan upphovsrätten och andra industriella och kommersiella rättigheter.

13 Samtidigt som det kommersiella utnyttjandet av upphovsrätten utgör en intäktskälla för rättsinnehavaren är det också ett sätt för rättsinnehavaren liksom för upphovsrättsorganisationer som handlar för dennes räkning och licenstagare att kontrollera saluföringen. Ur denna synvinkel skapar det kommersiella utnyttjandet av upphovsrätten samma problem som utnyttjandet av varje annan industriell eller kommersiell rättighet.

14 Den uppfattning som företräds inför domstolen av de belgiska och italienska regeringarna, enligt vilken territorialitetsprincipen i upphovsrättslagstiftningen alltid skall ha företräde framför principen om fri rörlighet för varor inom den gemensamma marknaden eftersom det inte har skett någon harmonisering på detta område, kan inte godtas. Det huvudsakliga målet med fördraget, dvs. att slå samman de inhemska marknaderna till en gemensam marknad, skulle i själva verket inte kunna förverkligas om det med stöd av medlemsstaternas olika rättsordningar var möjligt för medborgare att skärma av marknaden och genomföra förtäckta begränsningar i handeln mellan medlemsstaterna.

15 Det följer av dessa överväganden att varken innehavaren av en upphovsrätt, en licenstagare eller en upphovsrättsorganisation som handlar för rättsinnehavarens eller licenstagarens räkning kan hindra eller begränsa importen av ljudinspelningar som lagligen har förts ut på en annan medlemsstats marknad av rättsinnehavaren själv eller med dennes samtycke, genom att hänvisa till den ensamrätt att utnyttja verket som upphovsrätten ger.

16 GEMA har hävdat att en sådan tolkning av artiklarna 30 och 36 i fördraget inte räcker för att lösa det problem som den nationella domstolen har att ta ställning till, eftersom GEMA:s talan vid de tyska domstolarna inte syftar till att få till stånd ett förbud eller en begränsning av saluföringen av de omtvistade grammofonskivorna och kassettbanden på tyskt territorium, utan till att avgifterna vid all spridning av dessa ljudinspelningar på den tyska marknaden skall vara desamma. Innehavaren av upphovsrätten till ett inspelat musikaliskt verk har ett legitimt intresse av att dra ekonomisk fördel av sin intellektuella eller konstnärliga insats, oavsett i vilken grad hans verk sprids. Han kan därför enligt GEMA inte förlora möjligheten att kräva ersättning motsvarande den som tas ut i det land där verket saluförs.

17 Det skall först konstateras att den nationella domstolens fråga handlar om de rättsliga följderna av intrång i upphovsrätten. Eftersom GEMA med stöd av gällande nationell lagstiftning har krävt skadestånd för den skada som tillfogats genom intrånget saknar det betydelse om det belopp som organisationen har för avsikt att kräva beräknas på grundval av skillnaden mellan den ersättning som skall betalas vid spridning på den inhemska marknaden och den ersättning som betalas i tillverkningslandet, eller på något annan sätt. Organisationens krav grundas under alla omständigheter på rättsinnehavarens ensamrätt att utnyttja verket, som ger denne rätt att förbjuda eller begränsa den fria rörligheten för varor som innehåller det skyddade musikaliska verket.

18 Det skall vidare konstateras att ingen nationell lagbestämmelse kan tillåta att ett företag som ansvarar för förvaltningen av upphovsrättigheter, och som har ett faktiskt monopol på sådan förvaltning inom en medlemsstats territorium, tar ut en avgift för varor som importeras från en annan medlemsstat där de har förts ut på marknaden av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke, och därigenom skapar en avskärmning inom den gemensamma marknaden. En sådan praxis skulle innebära att ett privat företag skulle kunna införa en avgift på import av ljudinspelningar som redan omsätts fritt på den gemensamma marknaden, på grund av att dessa passerat en gräns. Dess verkan skulle därför bli att befästa den isolering av de inhemska marknaderna som fördraget syftar till att undanröja.

19 Det följer av dessa överväganden att detta argument från GEMA:s sida inte kan godtas eftersom det är oförenligt med den gemensamma marknadens funktion och med fördragets mål.

20 GEMA och den belgiska regeringen har framhållit för domstolen att en ordning med fri rörlighet för ljudinspelningar i vart fall inte kan tillåtas när det gäller ljudinspelningar som är tillverkade i Förenade kungariket, eftersom bestämmelserna i artikel 8 i den brittiska upphovsrättslagen (Copyright Act) har till verkan att införa en tvångslicens mot betalning av en nedsatt ersättning och eftersom utvidgningen av en sådan tvångslicens till andra länder skulle strida mot bestämmelserna i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

21 I den ovan nämnda artikel 8 fastställs huvudsakligen att tillverkningen av en ljudinspelning av ett musikaliskt verk inte utgör ett intrång i den upphovsrätt som innehas av kompositören till verket, om detta redan har spelats in i Förenade kungariket för att av upphovsmannen själv eller med dennes samtycke föras ut på marknaden, och om tillverkaren dessutom meddelar rättsinnehavaren att han ämnar spela in verket i avsikt att sälja detta och betalar en licensavgift på 6,25 % av ljudinspelningens detaljpris.

22 Det framgår av handlingarna i målet att denna ordning i praktiken får till verkan att licensavgiften för all tillverkning av ljudinspelningar blir 6,25 % av detaljpriset, eftersom ingen licenstagare är villig att gå med på en högre procentsats. Eftersom procentsatsen på 6,25 % därigenom är den faktiska sats som tillämpas i samband med avtalsenliga licenser innebär den brittiska lagstiftningen att man sätter ett tak för ersättningen till rättsinnehavaren.

23 Om en upphovsrättsorganisation som för rättsinnehavarens räkning utövar ensamrätten att utnyttja verket kräver mellanskillnaden mellan den sats på 6,25 % som redan har betalats och den sats som tillämpas på upphovsrättsorganisationens inhemska marknad, försöker organisationen i själva verket neutralisera effekten av de prisskillnader som beror på förhållandena i Förenade kungariket och därigenom undanröja den ekonomiska fördel som upprättandet av den gemensamma marknaden har inneburit för importörerna av ljudinspelningar.

24 Som domstolen redan har slagit fast i ett annan sammanhang genom domen av den 31 oktober 1974 i målet 15/74 Centrafarm och De Peijper mot Sterling Drug (Rec. 1974, s. 1147), kan förekomsten av skillnader mellan ländernas lagstiftningar som är ägnade att snedvrida konkurrensen mellan medlemsstaterna inte rättfärdiga att en medlemsstat ger en privat organisations handlingssätt rättsligt skydd, om handlingssättet är oförenligt med reglerna om fri rörlighet för varor.

25 Det bör vidare påpekas att på en gemensam marknad som kännetecknas av fri rörlighet för varor och fritt tillhandahållande av tjänster kan en upphovsman, vare sig han handlar direkt eller genom sin förläggare, fritt välja den plats – i vilken medlemsstat som helst – där han för ut sitt verk på marknaden. Han får göra detta val utifrån sina egna intressen, som inte bara handlar om den ersättningsnivå som säkerställs i den berörda medlemsstaten utan också om andra faktorer, t.ex. möjligheterna till spridning av verket och saluföringstillfällen, vilka för övrigt ytterligare förbättrats tack vare den fria rörligheten för varor inom gemenskapen. Under dessa omständigheter kan man inte tillåta att en upphovsrättsorganisation vid import till en annan medlemsstat kräver betalning av ett kompletterande belopp som grundas på skillnaden mellan ersättningsnivåerna i de olika medlemsstaterna.

26 Under dessa omständigheter kan de skillnader som kvarstår på grund av att det inte har skett någon harmonisering av ländernas bestämmelser om kommersiellt utnyttjande av upphovsrätter inte ställas upp som hinder för den fria rörligheten för varor på den gemensamma marknaden.

27 Svaret på den fråga som har ställts av Bundesgerichtshof blir därför följande. Artiklarna 30 och 36 i fördraget skall tolkas så, att de hindrar tillämpningen av en nationell lagstiftning som tillåter att en upphovsrättsorganisation med befogenhet att hävda upphovsrättigheter tillhöriga kompositörer av musikaliska verk, som har spelats in på grammofonskivor eller andra ljudinspelningar i en annan medlemsstat, åberopar dessa rättigheter när ljudinspelningarna i

fråga sprids på den inhemska marknaden – efter att av rättsinnehavarna eller med deras samtycke ha förts ut på marknaden i den andra medlemsstaten – i syfte att kräva ersättning motsvarande de licensavgifter som normalt tas ut för saluföring på den inhemska marknaden, med avdrag för de lägre licensavgifter som redan har betalats i den medlemsstat där varorna tillverkades.

Rättegångskostnader

De kostnader som har förorsakats Belgiens regering, Italiens regering, Frankrikes regering och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående den fråga som genom två beslut av den 19 december 1979 förts vidare av Bundesgerichtshof – följande dom:

Artiklarna 30 och 36 i EEG-fördraget skall tolkas så, att de hindrar tillämpningen av en nationell lagstiftning som tillåter att en upphovsrättsorganisation med befogenhet att hävda upphovsrättigheter tillhöriga kompositörer av musikaliska verk, som har spelats in på grammofonskivor eller andra ljudinspelningar i en annan medlemsstat, åberopar dessa rättigheter när ljudinspelningarna i fråga sprids på den inhemska marknaden – efter att av rättsinnehavarna eller med deras samtycke ha förts ut på marknaden i den andra medlemsstaten – i syfte att kräva ersättning motsvarande de licensavgifter som normalt tas ut för saluföring på den inhemska marknaden, med avdrag för de lägre licensavgifter som redan har betalats i den medlemsstat där varorna tillverkades.

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart

Koopmans O'Keeffe Bosco Touffait

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 20 januari 1981.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

J. Mertens de Wilmars
Ordförande